

Секція: Проблеми методології та практики управління

Станкевич Вікторія Федорівна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри обліку, контролю та оподаткування агробізнесу

ДВНЗ «Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана»

м. Київ, Україна

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ФОНДІВ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА В ТОВ ТА ФГ: БУХГАЛТЕРСЬКИЙ АСПЕКТ

Як відомо, отриманим прибутком підприємство розпоряджається на власний розсуд відповідно до напрямів, визначених законодавством та установчими документами (ст. 142 Господарського кодексу [1], ст. 15 Закону від 19.01.91 р. № 1576-ХІІ «Про господарські товариства» [2]). Питання раціонального використання нерозподіленого прибутку є важливим, адже невдалий, незважений його розподіл може не лише призвести до втрати вже досягнутих результатів діяльності підприємства, а й спричинити погіршення перспективних тенденцій розвитку в майбутньому.

На відміну від суб'єктів господарювання державного та комунального секторів, для приватних підприємств порядок розподілу прибутку визначає власник або уповноважений ним орган згідно із законодавством та установчими документами. Тобто ще на етапі створення підприємства його засновники можуть вирішити питання щодо напрямів розподілу чистого прибутку. Ці напрями може бути змінено протягом періоду діяльності підприємства – шляхом унесення змін до установчих документів.

На сьогодні на законодавчому рівні чітко не обумовлено напрямків використання прибутку ТОВ та ФГ (за винятком щорічних відрахувань

до резервного капіталу в ТОВ). Як правило, у таких суб’єктів господарювання прибуток використовують на такі цілі.

1. Поповнення резервного капіталу:

- ТОВ (обов’язково) – у розмірі, передбаченому установчими документами, але не менше 25 % статутного капіталу (ст. 14 Закону «Про господарські товариства» [2]). Для цього установчими документами госптовариства мають бути передбачені відрахування в розмірі не менше 5 % чистого прибутку. Слід зазначити, що ч. 4 ст. 87 Господарського кодексу [1] передбачено розмір резервного капіталу на рівні 15 %. Для розв’язання цієї нормативної неврегульованості слід керуватися принципами з листа Мінфіну від 26.12.08 р. № 758-0-2-08-19 «Щодо практики застосування норм права у випадку колізії» [4]. А саме в разі розбіжності між загальним і спеціальним нормативно-правовим актом перевага надається спеціальному, якщо він не скасований і виданий пізніше, ніж загальний акт. Таким чином, визначаючи розмір резервного капіталу, слід керуватися нормами Закону «Про господарські товариства» як спеціального нормативно-правового акта;

- ФГ – добровільно за порядком та в розмірі, передбаченими установчими документами.

У бухобліку формування резервного капіталу за рахунок нерозподіленого прибутку відображається записами: Дт 443 – Кт 43, Дт 441 – Кт 443.

2. Виплату дивідендів. У бухобліку така операція відображається записом: Дт 443 – Кт 671.

Стаття 87 Господарського кодексу [1] дозволяє підприємствам створювати за рахунок нерозподіленого прибутку й інші фонди. Однак перелік їх визначено лише для державних комерційних підприємств – у ч. 8 ст. 75 Господарського кодексу, де серед інших наведено й **фонд розвитку виробництва**. Ураховуючи положення законодавства, ТОВ та

ФГ також можуть передбачити створення такого фонду та закріпити джерела його формування (розмір відрахувань від чистого прибутку) у статутних документах.

Для обліку фонду розвитку виробництва можна застосовувати:

- або додатковий **субрахунок 426** «Фонди спеціального призначення» (п. 2 розд. 3 Положення про порядок бухгалтерського обліку окремих активів та операцій підприємств державного, комунального секторів економіки і господарських організацій, які володіють та/або користуються об'єктами державної, комунальної власності, затвердженого наказом Мінфіну від 19.12.06 р. № 1213 [3]);

- або **субрахунок 425** «Інший додатковий капітал».

Однак проблема постає у використанні коштів такого фонду. Адже кошти цього фонду мають спрямовуватись на виробничий розвиток підприємства, технічне переозброєння, реконструкцію, розширення, освоєння виробництва нової продукції, на будівництво та відновлення основних виробничих засобів, впровадження сучасної техніки і технологій та інші аналогічні цілі, передбачені установчими документами підприємства.

Спрямування підприємством чистого прибутку до фонду розвитку виробництва відображається за дебетом субрахунка 443 і кредитом субрахунка 426 «Фонди спеціального призначення». Здійснені за рахунок цього фонду капітальні інвестиції (придбання, створення, модернізація, модифікація, реконструкція, добудова, дообладнання об'єктів основних засобів) відображаються за дебетом субрахунка 4261 «Фонд розвитку виробництва» і кредитом субрахунка 4262 «Використання фонду розвитку виробництва».

Отже, сальдо за Кт субрахунка 4261 являє собою залишок прибутку, який можна використати на зазначені цілі, а за Кт субрахунка 4262 – суму використання фонду.

Розглянемо це на прикладі.

Приклад . На підставі установчих документів ФГ (неплатник ПДВ) черговими загальними зборами його учасників ухвалено рішення спрямувати до фонду розвитку виробництва 25 % чистого прибутку (100 тис. грн.) та визначено напрям використання зарезервованих у такому фонді коштів – придбання сільгосптехніки.

Відображення цих операцій у бухгалтерію підприємства наведемо в таблиці 1.

Таблиця 1

Бухгалтерський облік використання коштів фонду розвитку виробництва

Зміст операції	Первинні документи	Бухгалтерський облік		
		Дт	Кт	Сума, грн
Спрямовано 25 % чистого прибутку на поповнення фонду розвитку виробництва підприємства	Протокол загальних зборів учасників, бухгалтерська довідка	443	4261	100 000
Здійснено попередню оплату постачальнику	Платіжне доручення	371	311	100 000
Отримано сільгосптехніку від постачальника	Акт приймання-передачі	152	631	100 000
Закрито розрахунки із постачальником	Бухгалтерська довідка	631	371	100 000
Уведено в експлуатацію придбану сільгосптехніку	Акт (сільгоспоблік, форма № ОЗСГ-1 або типова форма № ОЗ-1)	104	152	100 000
Відображено використання коштів фонду розвитку виробництва на суму капітальних інвестицій	Бухгалтерська довідка	4261	4262	100 000
У кінці звітного періоду закрито сальдо на субрахунку 443		441	443	100 000

Як видно з наведеного прикладу, джерелом поновлення матеріально-технічної бази підприємства є вільні грошові кошти на розрахунковому рахунку, а не умовний результат, який відображається на рахунку 426.

Насамкінець слід зазначити, що застосування субрахунка 426 обґрунтовано законодавчо лише для підприємств державного, комунального секторів економіки і господарських організацій, які володіють та/або користуються об'єктами державної, комунальної власності [3]. Це зумовлено особливістю порядку використання чистого прибутку зазначеними підприємствами.

Що ж до приватних підприємств, то ми наважимося порадити формувати фонд розвитку виробництва тим із них, які регулярно, з року в рік, реінвестують у статутний капітал нараховані, але не виплачені дивіденди. Адже, дослухавшись нашої поради, менеджмент і засновники підприємства, нічого не втративши, матимуть нагоду позбутися клопітких процедур держреєстрації змін до установчих документів.

Література

1. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Закон України «Про господарські товариства» від 19.01.91 р. № 1576-ХІІ – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>.
3. Положення про порядок бухгалтерського обліку окремих активів та операцій підприємств державного, комунального секторів економіки і господарських організацій, які володіють та/або користуються об'єктами державної, комунальної власності, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 19.12.06 р. № 1213 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1363-06>.
4. Лист Міністерства фінансів України від 26.12.08 р. № 758-0-2-08-19 «Щодо практики застосування норм права у випадку колізії» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0758323-08>.